

Теорія і методика навчання

УДК 378.

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15382087>

Робота з академічним текстом в аспекті формування мовної свідомості майбутнього держслужбовця

Резван Оксана Олексіївна

д.пед.н., проф., завідувач кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова (Україна, м. Харків),

rezvanoksana1@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-7371-3605>

Ільєнко Андрій Васильович

аспірант кафедри педагогіки та психології

Університету імені Альфреда Нобеля (Україна, м. Дніпро),

<https://orcid.org/0000-0002-8968-8424>

Прийнято: 19.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

Анотація. Формування мовної свідомості майбутніх держслужбовців відбувається на усіх рівнях розвитку мовної та мовленнєвої культури представника публічних професій, зокрема через навчання роботи з академічним текстом. Важливість компетенцій створення наукового тексту позначається на рівні представленості держслужбовця у професійному середовищі, зокрема у науковій сфері, що дає можливість впливати на аудиторію академічної спільноти. Метою статті є аналізувати стилістичних та структурних

особливостей академічного тексту; означення основних помилок наукового тексту на різних мовних рівнях; актуалізація ролі академічної доброчесності майбутніх держслужбовців в аспекті авторства наукових текстів та мовної свідомості. Методи. Для досягнення поставленої мети було проведено комплексний аналіз наукових досліджень з проблем особливостей та методики створення наукового тексту, практики викладання дисципліни «Академічне письмо» у вищій школі, проблеми академічної доброчесності; проаналізовано і виокремлено основні порушення мовної норми в академічних текстах – на різних мовних рівнях (лексичному, морфологічному і синтаксичному). Результати. Академічні тексти представлені як особливий вид стильового самовиявлення автора, що дозволяє йому бути прийнятим у наукове середовище, здійснювати наукову комунікацію, представляти результати власних наукових досліджень. Стильові особливості наукового тексту вимагають від авторів-представників публічних професій уваги і мовної свідомості щодо правил творення академічного тексту, а цінність наукового визнання та авторитету у публічному просторі – дотримання правил академічної доброчесності. Висновки. Уміння автора уникати основних помилок на різних мовних рівнях позначається на цілісності і якості наукового тексту. Усвідомлення відповідальності за академічних плагіат та сформованість мовної свідомості представників публічних професій корелює із особистим авторитетом і визнанням кожного з них.

Ключові слова: мовна свідомість, держслужбовець, наукове письмо.

Working with Academic Text in the Aspect of Forming the Language Consciousness of Future Civil Servants

Oksana Rezvan

Doctor of Pedagogical Sciences, Head of Department of Psychology, Pedagogy and
Language Training and Faculty for work with foreign students, O.M. Beketov
National University of Urban Economy in Kharkiv,
(Kharkiv, Ukraine), rezvanoksana1@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-7371-3605>

Пієнко Андрій

Postgraduate Student, Department of Pedagogy and Psychology,
Alfred Nobel University (Ukraine, Dnipro),
<https://orcid.org/0000-0002-8968-8424>

Abstract. *The formation of the language consciousness of future civil servants takes place at all levels of the development of the language and speech culture of a representative of public professions, in particular through learning to work with academic texts. The importance of competences in creating a scientific text affects the level of representation of a civil servant in the professional environment, in particular in the scientific sphere, which makes it possible to influence the audience of the academic community. The purpose of the article. To analyse the stylistic and structural features of an academic text; to identify the main mistakes of a scientific text at different language levels; to actualise the role of academic integrity of future civil servants in terms of authorship of scientific texts and language consciousness. Methods. To achieve this goal, a comprehensive analysis of scientific research on the peculiarities and methods of creating a scientific text, the practice of teaching the discipline «Academic Writing» in higher education, and the problem of academic integrity was*

carried out; the main violations of the language norm in academic texts were analysed and identified at different language levels (lexical, morphological and syntactic). Results. Academic texts are presented as a special kind of stylistic self-expression of the author, which will allow him/her to be accepted into the scientific environment, to carry out scientific communication, to present the results of his/her own scientific research. The stylistic features of a scientific text require that authors representing public professions pay attention to the rules of creating an academic text, and the value of scientific recognition and authority in the public space requires compliance with the rules of academic integrity. Results. Academic texts are presented as a special kind of stylistic self-expression of the author, which will allow him/her to be accepted into the scientific environment, to carry out scientific communication, to present the results of his/her own scientific research. The stylistic features of a scientific text require that authors representing public professions pay attention to the rules of creating an academic text, and the value of scientific recognition and authority in the public space requires compliance with the rules of academic integrity. Conclusions. The author's ability to avoid basic mistakes at different language levels affects the integrity and quality of a scientific text Awareness of responsibility for academic plagiarism and the formation of language consciousness of representatives of public professions correlates with personal authority and recognition of each of them.

Keywords: *language consciousness, civil servant, scientific writing.*

Вступ. Численні комунікаційні завдання, покладені на сучасного держслужбовця, позначаються на оновленні змісту його підготовки до оперування текстами різних стилів, серед яких академічні тексти дозволяють репрезентувати наукові здобутки, систематизувати знання, збуджувати пізнавальний інтерес адресата. Оволодіння майбутнім держслужбовцем секретами і правилами створення наукових текстів дозволяє йому у доказовий спосіб представляти результати статистичних досліджень, що видається

ефективним способом формування суспільної думки аудиторії; проголошувати публічні науково-просвітницькі промови; створювати методичні матеріали для розповсюдження наукового знання. Отже, формування умінь працювати з академічним текстом маємо віднести до одного із важливих аспектів мовної свідомості майбутнього держслужбовця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі проблема навчання академічного письма популяризується внаслідок необхідності надати студентам спеціальні мовні компетентності, що забезпечать їхню готовність представляти дипломні наукові дослідження. В період актуалізації української мови у суспільстві вийшло із друку чимало посібників з Академічного письма ([1], [6], [15], [11], [9]). Останнім часом тема створення академічних текстів все частіше спрямовує увагу авторів до проблеми академічної доброчесності ([7], [5], [12], [13]), що на жаль, стала побіжним негативним результатом випадків плагіату. Класичне представлення особливостей наукового тексту у академічних дослідженнях ([10], [14]) деталізується у різних філологічних і соціальних дискурсивних проблемах. Так, популярності в академічному дискурсі набуває тема інноваційного для наукового стилю мовлення жанру – наукового есе, що вміщує в собі ознаки академічного мовлення в аспекті висвітлення суспільно значущої професійно актуальної проблеми ([4], [2]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зауважуючи на проблему створення і представлення у професійному просторі текстів наукового стилю майбутніми держслужбовцями, маємо наголосити на актуальності підготовки студентів публічних професій до академічної комунікації – як ознаки розвитку їхньої мовної свідомості. Отже, наш особистий внесок стосується характеристики структурних компонентів готовності лікарів до просвітницької діяльності.

Мета статті: проаналізувати стилістичні та структурні особливості академічного тексту; означити основні помилки наукового тексту на різних

мовних рівнях; означити роль академічної доброчесності майбутніх держслужбовців в аспекті авторства наукових текстів та мовної свідомості.

Результати дослідження. Стильові особливості наукового тексту – як-от: здебільшого писемна монологічна форма викладу, поняттєвість, об’єктивність, точність, лаконічність, логічність, доказовість, аргументованість, переконливість, узагальненість, абстрагованість – означають зону особливостей аудиторії, до якої спрямоване звертання держслужбовця. Це позначається на меті комунікації, якою може бути репрезентація результатів наукових пошуків, обґрунтування гіпотез, доведення істинності теорій, класифікація й систематизація знань, збудження інтелекту адресата для їх осмислення. Створення і представлення держслужбовцем наукового тексту для різних аудиторій обумовлене певними мовними особливостями, серед яких найбільш поширеними є широке використання термінів та іншомовної лексики, номенклатурних назв, символів, таблиць, діаграм, схем, графіків, цитат, покликань, переважання складних речень, стандартних виразів, наявність чіткої композиції. При цьому сам текст композиційно тяжіє до міркування – як певного типу мовлення, який містить у собі використання розповіді, опису й визначення як способу аргументації в самому міркуванні.

Для узагальнення і систематизації уявлень про академічне письмо студентів публічних професій маємо орієнтувати на чітке усвідомлення структури наукового тексту, яка виокремлює конкретні його частини у відповідних змістах:

- Вступ, у якому має висвітлитись контекст та дослідницьке завдання наукової роботи;
- Методологію, де автор повинен означити методи, способи, технології, які будуть використані для відповіді на дослідницьке завдання;
- Основну частину, у межах якої дослідник має представити зміст і процес реалізації дослідження на усіх його етапах;

- Результати, у частині яких автор чітко означає відповідь на поставлене завдання і аргументовано доводить (у таблицях, схемах, рисунках, діаграмах) його правильність;

- Обговорення і висновки, де актуалізовано значущість проведеного дослідження для галузі або суспільства в цілому і означено дискусійні питання, що можуть стати основою подальших досліджень за означеною проблемою.

У нашому подальшому дослідженні ми будемо використовувати елементи авторських посилань у роботі з академічними текстами (правила створення і корекції/правки тексту) не у якості цитат, а як приклади, тому в джерельній базі означені відповідники не представлені. Таке наше авторське бачення обумовлене логікою наукового викладу, що позначається на цитуванні джерел, відповідних темі дослідження, тоді як інші, що не стосуються означеної наукової проблеми, а використовуються у якості підтвердження наукових тез, мали би відволікати увагу від теми дослідження – за умови представлення їх у списку джерел.

Особливої ролі варто надати навчанню студентів використовувати цитати у академічному тексті. Варто зауважити, що цитата у науковому тексті відбиває певні функції щодо сенсів її використання. Так, цитата може бути *доказовою* (цитата-аргумент), якщо автор використовує її як незаперечний науковий доказ або факт, що підтверджує істинність певних тверджень, Наприклад, «Конструкції з чужою мовою (А. Багмут [посилання на джерело]), або чужим мовленням (К. Шульжук [посилання на джерело]), витлумачують переважно як різні способи передачі висловлень чи думок якоїсь особи, уведених в авторський текст. *Ілюстративна* (цитата-приклад) використовується для ілюстрації, унаочнення певного наукового факту: «Вимоги, які виокремлені у зазначеному документі, є досить загальними для процесу аудиту, іноді ці вимоги ототожнюються відповідно до декількох посад, зокрема, обов'язок «вести наукові дослідження та впроваджувати результати досліджень у виробництво; – брати участь у підготовці підручників, навчальних посібників, методичних вказівок і розробок,

пакетів завдань до контролю знань студентів» зазначений у посадових інструкціях старшого викладача і доцента, і лише у посадовій інструкції професора диференціюється як «координувати роботу з підготовки підручників, навчальних посібників, методичних вказівок і розробок, пакетів завдань для контролю знань студентів» [посилання на джерело]. Така цитата може застосовуватись як ілюстрація приєднання автора до певної наукової думки, наприклад, «У такий спосіб створюється своєрідна, як стверджував С. Рубінштейн, — «циркулярна реакція» [посилання на працю С. Рубінштейна], яка особливо яскраво виявляється у впливі емоційних чинників на перебіг дій». Інша функція цитати - *представлення позиції* (цитата-замінник) - коли автор висловлює власну позицію через покликання на авторитетні думки попередників, наприклад: «Ми підтримуємо думку О. Кучерявого про те, що процес формування культури кар'єрного зростання у молоді залежить від якісної організації професійного самовиховання, основною детермінантою якого стає самовиховна активність [посилання на джерело з указанням сторінки].

Наголошення на необхідності працювати з цитатами сприяє актуалізації у свідомості майбутніх представників публічних професій важливості дотримання академічної доброчесності, чіткої авторської позиції, логіки побудови академічного тексту.

З огляду на досить широку популярність виокремлення у науковому дискурсі проблеми академічної доброчесності, варто звернути увагу на окремі ситуації, з якими все частіше зіштовхуються молоді науковці під час опрацювання джерельної бази за конкретним тематичним напрямом. Так, зокрема йдеться про випадки, коли один і той же текст представлений у різних джерелах під різними авторствами – звісно, така ситуація вже свідчить про наявність плагіату в одному з представлених варіантів, і якщо молодий науковець усвідомлює означені ризики, то має обрати для цитування той варіант (і того автора), який вийшов у публікації більш ранньою датою. У випадку, якщо

джерело перевидавалось декілька разів – варто обрати останній варіант, оскільки у таких текстах можуть бути суттєві доповнення, пов'язані із змінами, що відбулись із галузі знання. Проблему дотримання академічної доброчесності також вбачаємо у джерелах, представлених у перекладних виданнях – бажано знайти першоджерело (оригінальною мовою). Варто зауважити, що з огляду на політичну ситуацію в сучасній Україні існує заборона на використання джерел, друкованих у країні-агресорі або виданих мовою країни-агресора, тому якщо є необхідність процитувати європейського або іншого закордонного автора, який згадується в російськомовному джерелі, слід знайти першоджерело за відповідним авторством і процитувати саме його. Ще однією проблемою, пов'язаною із дотриманням академічної доброчесності, є цитування за вторинним джерелом, коли у конкретному тексті вже є посилання на іншого автора, і це посилання цікаве для нашої роботи також. У такому випадку варто також орієнтуватись на першоджерело (знайти його і додати в бібліографію), і крім того потрібно зробити посилання й на те джерело, в якому вже було цитування відповідного автора – тим самим ми підтверджуємо цінність означеної наукової думки у галузевому або загальносуспільному дискурсі. Наприклад, «Для підтвердження думки про важливість цього шляху розповсюдження інформації С. Московічі [посилання на означене джерело] звертається до роботи П. Бергера і Т. Лукмана «Соціальне конструювання реальності» [посилання на означене джерело] і цитує з неї наступний вислів: «Найважливішим засобом підтримки реальності є розмовне спілкування. Можна розглядати повсякденне життя індивіда в термінах безперервної роботи апарату розмовного спілкування, який постійно підтримує, видозмінює і реконструює його суб'єктивну реальність» [посилання на означене джерело – із означенням сторінки].

У формування мовної свідомості представників публічних професій великого значення надаємо едукації студентів щодо способів запобігання

академічної недоброчесності, а отже, важливим видається їхнє ознайомлення із основними способами плагіату в наукових текстах, як от:

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) без належного оформлення цитування;
- надмірне використання парафраза.

Парафраз – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту - дозволяє замінювати слова (знаки), фразеологічні звороти у використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі – розміщеної в мережі Інтернет), що дає ілюзію авторського тексту, насправді ж створює ризики плагіату. Для уникнення недоброчесних запозичень варто навчитись перефразувати або узагальнювати інформацію, отриману з різних джерел, використовуючи власні слова. Наприклад, цитата з уривку наукового тексту: «Як показують дослідження Б. Вайнера [посилання на джерело], М. Селігмана [посилання на джерело] і вчених, що реалізують їх ідеї при дослідженні безробіття [посилання на різні три джерела інших авторів], способи пояснення успіхів і невдач породжують певні емоційні переживання і стани, впливають на мотивацію досягнення, полегшують подолання труднощів або перешкоджають цьому».

Парафраз також рекомендується вживати при цитуванні робіт іноземною мовою, коли існує невпевненість у якості дослівного перекладу, наприклад (цитата з наукового тексту): «Еллен Дж. Лангер та ін [посилання на перекладне джерело] наводить добре відомий приклад того, що вона називає «бездумною поведінкою». У її дослідженні помічник експериментатора намагався отримати доступ до копіювальної машини без черги, наводячи при цьому різні заздалегідь домовлені «пробачливі» аргументи. У результаті спостережень з'ясувалося, що неаргументовані прохання (наприклад, «Вибачте, можна я скористаюся ксероксом?») відхилялися, однак майже всі звернення, сформульовані у формі пояснення, були задоволені (включаючи таке: «Вибачте, можна я скористаюся

ксероксом, тому що я хочу зробити копії?»). Вражає достатність настільки поверхневого пояснення».

Проблема плагіату актуалізується саме для держслужбовців з огляду їхньої публічності, оскільки довіра суспільства до особистості держслужбовця є досить серйозним важелем його репутації, що в свою чергу позначається на якості результатів діяльності самого держслужбовця. Маємо численні приклади, в яких виявлена недоброчесність мала серйозні негативні наслідки щодо кар'єри знаної у публічному просторі людини, і саме випадки академічної недоброчесності (в дисертаціях, монографіях, статтях) держслужбовців високого рівня стали критичною точкою, що призвела до інформаційної ганьби їхніх особистостей. Так, на ресурсі BBC News Україна опубліковано статтю із викриттям плагіату публічних осіб українського істеблішменту, серед яких скандальна дисертація Катерини Кириленко (дружини экс-віце-прем'єра Вячеслава Кириленка), промова экс-секретаря РНБО України Раїси Богатирьової перед студентами Києво-Могилянської Академії – з численними привласненими запозиченнями із аналогічної промови Стіва Джобса перед випускниками Стенфордського університету у 2005 р., численні випадки плагіату у роботах экс-спікера Верховної Ради України Володимира Литвина (частина тексту із статті американського політолога Томаса Каротерса; піратські запозичення із тритомника «Історія України» авторів Олексія Толочко і Наталії Яковенко й такі ж самі елементи плагіату із роботи політолога Олексія Гараня тощо) [3]. Отже, стає зрозумілим, що цінність авторської розбірливості у роботі з академічними текстами для держслужбовця є запорукою не лише його авторитету, але й кар'єри, історичних покликань в різних джерелах, що врешті-решт створює іміджеву картину конкретної особистості.

Цілісний академічний текст, за думкою О. Максимець, характеризується низкою граматичних, лексичних, структурно-семантичних та логіко-композиційних особливостей. Належність саме до сфери наукових комунікацій

накладає на ключові категорії цього тексту певні обмеження щодо мовно-стилістичних та граматичних засобів, використання спеціальних логіко-композиційних схем організації текстового матеріалу [8, с. 150]. Отже, навчання умінь створювати академічні тексти має враховувати усвідомлення автором мовно-рівневих недосконалостей, які можуть знизити якість самого тексту:

На рівні лексики ці помилки стосуються розрізнення значень і семантичних відтінків слів, а також закономірності лексичної сполучуваності. У наукових текстах трапляються такі різновиди лексичних аномативів: семантична модифікація лексем; плеоназми, тавтологія; помилки, зумовлені нерозрізненням значень паронімів і сплутуванням семантики міжмовних омонімів; інтерференци та росіянізми.

Наприклад, лексична недосконалість виявляється у втраті словом природної семантики й набутті невласливих контексту значень. Порівняймо: ненормативне вживання слова «добиватись» у фразі: *«Надійності дослідів добиваються їх ретельною підготовкою – натомість контекстно правильно застосувати «домагатись»*; ненормативне вживання слова «дістають» у фразі: *«Учні дістають навчальну інформацію, спостерігаючи дослід»* – нормативно *«отримують»*; ненормативне вживання слова «розповсюдження» у фразі: *«Найбільшого розповсюдження в енергосистемах отримали схеми плавки ожеледі на змінному струмі джерел»* - нормативним варіантом є слово *«поширення»*. Іноді семантична недосконалість може бути пов'язана із застосуванням у науковому стилі змістово неприродних у фразовому поєднанні лексем: наприклад, у фразі *«У М. Зерова часто зустрічаємо лексему «стен»* - слово *«зустрітись»* використане невідповідно, оскільки його нормативність пов'язана із сполученням лише дотично до істот. Із неістотами слід використовувати замітники, отже, правильним буде варіант *«М.Зеров часто використовує лексему «стен»*». Подібно і у фразі *«У роботі зустрічаються*

прорахунки – слово «*зустрічаються*» варто замінити на нормативне для наукового стилю «*трапляються*».

Низка засмічень у наукових текстах стосується калькованих із російської мови лексем, які в українській мові є словами з іншим значенням: наприклад, у фразі «Слід зазначити, що дослідники до цього часу не мають єдиного погляду на критерії визначення «історичних назв» слово «слід» є калькованим від рос. «*следует*», однак в українській мові воно є самостійним словом і використовується у значенні «*відбиток*», тому у цьому випадку замінюємо на «*варто*», «*доцільно*», «*належить*» - у значенні «*вимога до дії*»; У фразі «*Учені роблять наступні висновки, висувують наступні пропозиції...*» слово «*наступний*» використовується ненормативно, оскільки має значення «*той, що з'являється слідом за ким (чим)-небудь*», отже, маємо замінити на слово «*такі*» висновки / пропозиції.

Дійсно актуальною для наукових текстів є проблема плеоназму і тавтології – як варіантів перенасичення тексту змістовими дублюваннями. Однак у цих термінах маємо вирізнити особливості змісту: плеоназм – уведення у мовну тканину висловлювання зайвих надлишкових слів, що структурно переобтяжують фразу (*дисертаційне дослідження* – дисертація вже є дослідженням, отже, правильно використовувати одне слово «*дисертація*» або «*дослідження*»); *статистичні підрахунки* – статистика за змістом є процесом підрахунку, тож використовуємо альтернативні форми «*статистика*» або «*підрахунки*» і таке інше).

Проблема стилістичної недосконалості академічних текстів стосується і тавтології – змістового дублювання, повторення тих самих або однокореневих слів, що є порушенням чистоти мови. Особливо частотними є тавтологічні сполучення: *відшкодувати шкоду* (правильно: *відшкодувати збитки* або *компенсувати шкоду*), *внести внесок* (зробити внесок), *забезпечити безпеку* (*гарантувати безпеку*, а краще *убезпечити*), *корисне використання* (*корисне*

застосування або вигідне використання), широко поширений (значно поширений). Окремим чином визначаємо тавтології окремих лексем: *протипоказаннями* за психофізіологічними показниками є (правильно: *психофізіологічними протипоказаннями*): неврівноваженість, слабка нервова система, низька стресостійкість, неуважність, низький рівень самоконтролю. Фрази, у яких містяться тавтології унаочнюють комунікативну незграбність тексту: *Залучення та використання сучасних інформаційних технологій в процесі навчального процесу (у навчальному процесі) має як позитивні, так і негативні наслідки.*

До лексичних помилок в академічних текстах відносимо невідповідне використання паронімів (слова, а також фразеологічні одиниці й синтаксичні конструкції, що при повній або частковій семантичній відмінності є дуже подібними формою, унаслідок чого можуть сплутуватися в мовленні): **чисельні** випадки (*чисельні – численні*); **природніми** й **кліматичними умовами** (*природній – природний*); **територіальні індекси дають уяву про відмінності у вартості життя** (*уява – уявлення*); **об’єм** (величина чогось у довжину, висоту й ширину, вимірювана в кубічній одиницях. Вживається зі словами: вагона, кімнати, колби, котловану, куба, мозку, печі, повітря, посудини, приміщення, рідини, серця, тіла, циліндра, великий, невеликий, значний, малий, повний, середній) – **обсяг** (взагалі розмір, величина, кількість, значення, важливість, межі чогось. Вживається зі словами: брошури, будівництва, бюджету, виробництва, заготівель, знань, інформації, капіталовкладень, книжки, поняття, послуг, програми, промислової продукції, роботи, рукопису, слова, тренувальних навантажень, величезний, невеликий, значний, середній); **напря́м і напра́мок** - в усіх значеннях уживаються паралельно, але коли йдеться про лінію фізичного руху на невеликих відстанях, частіше вживається слово **напря́мок** (вітер змінних напрямків), в інших значеннях переважає **напря́м** і таке інше.

Морфологічними помилками є такі ненормативні утворення (анормативи), що не відповідають формальному вираженню однієї з граматичних категорій (роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду). Найбільш поширеними анормативами в академічних текстах є неправильне визначення граматичного роду іменників (наприклад, *кандидатська ступінь* (ж. р) – нормативно: *кандидатський ступінь* (ч.р.); *компонента* (ч.р.) – нормативно *компоненти* (ж.р.); порушення категорії числа: *в емоційній, інтелектуальній і вольовій сфері* – нормативно: *в емоційній, інтелектуальній і вольовій сферах*; порушення категорії відмінка: *феномена, процеса, аналіза, лексикона, метода, сезону, графіку* – нормативно: *феномену, терміна, процесу, аналізу, лексикону, методу, сезона, графіка*; *статтів* – нормативно: *статей*; варіативно обумовлені змістом закінчення іменників чоловічого роду другої відміни (*а – у*): *терміна* у значенні «слово», *терміну* - у значенні «строк», *апарата* у значенні «прилад» – *апарату* у значенні «установа», *елементу* у значенні «абстрактне», *елемента* у значенні «конкретне», *інструмента* у значенні «одиничне», *інструменту* у значенні «збірне», *рахунка* у значенні «документ», *рахунку* у значенні «дія» тощо.

Поширеними у наукових текстах є анормативи, що стосуються використання віддієслівних іменників, де науковець має розрізнати поняття «дія» - «подія» - «наслідок дії». Так, *дія* вимагає нормативного використання іменників на *-ння(-ття)*, утворених від дієслів недоконаного виду, (змінювати — змінювання, нарізувати — нарізування); *подія* позначається також іменниками на *-ння(-ття)*, але утвореними від дієслів доконаного виду, (змінити — змінення, нарізати — нарізання); для позначення **наслідків дій** вживають відповідні однокореневі іменники з іншими суфіксами (*-к, -ція, -іг* та ін.) або без них (наприклад, зміна, оцінка, ізоляція, тренінг).

Серед синтаксичних помилок найбільш актуальними для академічних текстів є анормативи, пов'язані із вибором пасивних конструкцій, тоді як питомними українськими моделями є саме активні предикати. Так, нормативним

є використання безособових односкладних речень різних типів (із дієслівною формою на **-но**, **-то**; із модальними словами **треба**, **можна** в поєднанні з **інфінітивом** тощо): *нормативними документами **передбачено**; дослідникам **треба аналізувати**; на рисунку **показано***; неозначено-особових моделей, у яких особу-діяча не названо, але його можна сприйняти як певне коло людей: *Одержані значення **порівнюють** із нормативними або **аналізують** у динаміці*; узагальнено-особових речень, що виражають широкі узагальнення, загальні судження або через форму множини виявляють відтінок співпраці із читачем; активні конструкції з різними формами дієслівних утворень, які передають динаміку думки, точно й влучно відтворюють живе мовлення: *Одержані значення **порівнюємо** із нормативними або аналізуємо у динаміці*.

Поширеними синтаксичними помилками є помилки, що стосуються використання дієприслівників та дієприслівникових зворотів. Автору наукового тексту варто чітко усвідомлювати, що іменник-підмет має називати того діяча, якого стосується дія у дієприслівниковому звороті. Наприклад, фраза «*Визначивши напрями застосування моделювання на уроках фізики, було розроблено програму курсу*» потребує редагування: «*Визначивши напрями моделювання на уроках фізики, **ми** розробили програму курсу*».

Детальна робота з удосконалення академічного тексту авторами-держслужбовцями свідчить про рівень їхньої мовної свідомості, що актуалізує відповідальність за особисту професійність і повагу до аудиторії, з якою працює автор.

Висновки. Аналіз стилістичних та структурних особливостей академічного тексту дав уявлення про низку його відмінностей від найбільш популярних у використанні представниками публічних професій публіцистичного та розмовного стилів. Цілісність і якість наукового тексту залежить від уміння автора уникати основних помилок на різних мовних рівнях: лексичному, морфологічному, синтаксичному. У підготовці, а особливо у популяризації

академічного тексту значущості набуває ставлення держслужбовців до проблеми академічної доброчесності. Усвідомлення відповідальності за академічних плагіат та сформованість мовної свідомості представників публічних професій корелює із особистим авторитетом і визнанням кожного з них.

Список використаних джерел

1. Академічне письмо: навч. посібник / уклад. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
2. Глушук С.В. «Основи академічного письма» як обов'язковий компонент підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр». Інноваційна педагогіка. 2024. Випуск 73. С. 53 – 56 URL <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/73/12.pdf> (дата звернення 15.04.2025)
3. Гучні історії з плагіатом в Україні: від Vogue до Литвина. – URL <https://www.bbc.com/ukrainian/features-46063436> (дата звернення 09.04.2025)
4. Іщенко О., Черниш А. Есе як пріоритетний жанр академічного письма. Філологічні трактати. 2022. Т. 14, № 2. С. 49–57.
5. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2019. Вип. 24. С. 122 – 128.
6. Колоїз Ж.В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С.В., 2019. 178 с.
7. Конівіцька Т.Я., Кусій М.І. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі: питання реалізації. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 49, Т. 2. С. 144–148.
8. Максимець О. Лексико-стилістичні анормативи в академічному тексті. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 69, том 2, 2023, с. 148 – 152.

9. Навчальний посібник з дисципліни «Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів» / Укладач Лютий Т.В. URL: https://www.dropbox.com/s/63irdh9zfsfh6s9/04_LyutyyTV_Academic_Writing.pdf?dl=0 (дата звернення 10.04. 2025)
10. Селігей П.О. Світло і тіні наукового стилю. – К.: Вид. дім «Києво-могилянська академія», 2016. – 627 с.
11. Серебрянська І. «Основи академічного письма» в закладах вищої освіти: міждисциплінарне спрямування. Освітологічний дискурс. 2021. № 1 (32). С. 87–100.
12. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/rekomendatsiyi-shhodo-vprovadzhennya-etychnyh-koeksiv-v-ukrayinskyh-vyshhyh-navchalnyh-zakladah/> (дата звернення 15.04.2025)
13. Чумак О. В. Концепт категорії академічної доброчесності у вищій освіті. Теорія та методика управління освітою. 2017. № 2 (20). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v2_17/%D0%A7%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BA.pdf (дата звернення 17.04.2025)
14. Шестакова С.О., Фенцик О.М., Недашківська Т.Є. Аналіз жанрових особливостей академічного письма української мови. Вісник науки та освіти. 2023. № 7 (13). С. 315–327.
15. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.